اينالىسقا تۈسكەن العاشقى ايداعى ساۋدا سوماسى 10 ميللیون يۋاننان استى

(باسى 1 ـ بەتتە)

ئەبر ايدان بەرى، شەكارالىق بازار ساۋدا رايوننىڭ بەرگەن ناتيجەسى ەرەكشە كوز تارتتى: 7 ـ ايدىڭ 18 ـ كۈننە دەيىن، كىرىپ ـ شققان ادام مولشەرى 52 مىڭ ادام ـ رەتكە، جالپى وتكىزىلگەن زات مولشەرى 1666 تونناعا، ەسەپ جابىلۋ مولشەرى 1486.6 تونناعا، ساۋدا جالپى سوماسى 12 ميللیون 523 مىڭ يۋانعا جەتتى.

"بۇل ـــ تۇتاس شينجياڭداعى تۇڭعىش دارەجەسى جوعارىلاتىلعان شەكارا تۇرعىنداري شەكارالىق بازار ساۋدا رايونى، تارباعاتاي ايماعىنىڭ سىرتقا باعىتتالعان تيپتەگى ەكونوميكالىق داۋىن ىلگەرىلەتۋدە ەرەكشە ماڭىزعا يە"، ـ دەدى شاۋەشەك قالاسى شەكارا ەكونوميكالىق سەلبەستىك رايونى پارتيا قىزمەتى كوميتەتىنىڭ شۇجيى، ورىنباسار ەەگەرۇشى شياۋ زۇ ـ ۇىن.

"دارەجەسىن جوعارىلاتۋ" ساياساتتىڭ ارتقىشىلىقتا جاتىر. بەلگىلەمەگە نەگىزدەلگەندە، شەكارالىق بازار ساۋدا رايوننا ەنگىزىلگەن تاۋارلار سوما شەكتەمەسىنە ۇشرامايدى، شەكارالىق بازار ساۋدا رايونى ىشىندە تەكسەرىلىپ، شەكارالىق بازار ساۋدا رايوننان شققان كەزدە، ئەر ادام ئەر كۇنى 8000 يۋان حالىق اقشاسىندىق سالىقتى كەشىرۇ ساياساتىنان يگىلىكتەنەدى؛ شەكارا تۇرعىندارىنىڭ شەكارالىق بازار رايونىنان ساتىپ العان تاۋارلارى ئوزى ئوندىرىپ، ئوزى ساتاتىن تاۋارمەن بىردەي قارالادى؛ قازاقستان ازاماتتارىنىڭ ۋيزاسىز 3 كۇن باقتى شەكارا وتكەلى شەكارا تۇرعىنداري شەكارالىق بازار ساۋدا رايوننا كىرۋىنە رۇقسات ەتىلەدى.

"دارەجەسىن جوعارىلاتۋ" جاڭالىق اشۋ ۇلگىسىن اناۋرلىم قاجەت ەتەدى. باقتى جۇڭگو ـ قازاقستان شەكارا تۇرعىنداري شەكارالىق بازارى تيىن جاڭالاپ داۋدى تۇيىندەردە سناق ەتۋدەگى ئبر ۇلكەن جارقىن ئتۇيىن، موين سەرىك گرۇپپاسى ۇلگىسىندە شەكارا ساۋداسىن جاسايدى، ياعني جۇڭگو جاق شەكارا تۇرعىنداري 20 ادام ئبىر گرۇپپادان موين سەرىك گرۇپپاسىن قۇرادى، بۇرىنعى جەكە ئبىر شەكارا تۇرعىنمەن سالىستىرعاندا، مول ساۋدا (ماسەلەن، كۇنباعىس، ماقسارى) يمپورت ەتۋگە بولادى، بۇل ادەتتەگى ادامداردىڭ زات الىپ ئوتۋ فورماسى ەمەس. قازىر تارباعاتاي ايماعىندا شەكارا تۇرعىنداريىنىڭ موين سەرىك گرۇپپاسىنان جالپى 126 گرۇپپا قۇرىلدى.

"مۇنداي 'شەكارا تۇرعىنداري شەكارالىق بازار ساۋداسى + موين سەرىك گرۇپپاسى' ۇلگىسى شەكارا تۇرعىنداريىن توپتىق اۋقاتتانىپ، كىرىسىن ارتتىرۋعا جەتەكتەپ عانا قالماستان، ساۋداگەرلەردى باجىنى كەشىرىم ەتۋ تيىمدىلىگىنەن دە يگىلىكتەندىردى، مىنە بۇل ەكى الپ بيگە شققاندىق دەۋگە بولادى"، ـ دەدى شياۋ زۇ ـ ۇىن.

تارباعاتاي ايماقتىق پارتكومىنىڭ ورىنباسار شۇجيى، ئۇالي مەكەمەسىنىڭ ئۇالىي مۇقيات جارمۇقامەت ءىنالاردى ئبلدىردى: كەلەسى قادامدا، تارباعاتاي ايماعى قارامايلىدان تارباعاتايعا دەيىنگى تەمىر جولدىڭ سىكە قوسلۋ ورايىن مەتتى يگەرىپ، شەكارا وتكەلىنەن زات ساتىپ الۋ ساياحات ەكونوميكاسىن كۇش سالا دامىتىپ، جوعارى باستامادا، جوعارى ولشەممەن شەكارا تۇرعىنداري شەكارالىق بازار ساۋداسىنىڭ تيىن جاڭالاپ، دارەجەسىن ئوسىرۋدى ىلگەرىلەتىپ، تارباعاتايدى جىبەك جولى ەكونوميكالىق بەلدەۋى وزەكتى رايوننداعى ماڭىزدى ئتۇيىن ەتىپ قۇرىپ شعامىز.

كورىكتى مەكەنمىزدى ويداعىداي قورعايىق

ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ امالياتتا ايگىلەۋشىسى بولامىن

□ قىزىلسۋ قىرعىز اۋتونوميالى وبلىستىق پارتكوم ارالاپ تەكسەرۋ كەڭسەسىنىڭ ورىنباسار مەەگەرۇشىسى لیۋ سايشيۇڭ

مەن بيىلتۇان 3 ـ شىسىنىڭ 45 ـ تۇانىندا ەسەيپ ـ ەرجەتتىم، "3 ـ ۇرپاق شينجياڭدىقپىن". اتام 1 ـ توپتا تىڭ يگەرۋگە، شەكارانى قورعاۋعا كەلگەن بيىلتۇاندىق، اتام ۇنەمى ئبزدى جاڭسىلقتى ئبىلىپ، قامقورلىقتى قايتارۋعا، پارتيا مەن وتانعا العىس ايتۋعا، ئەر ۇلت اعا ـ ئنى، اپەكە ـ سىڭلىلەرمەن تاتۋ ـ ئتاتتى بولۋعا تاربيەلەدى. مەنىڭ اتا مەكەنىم 45 ـ تۇاندا كوپتەگەن ۇيعۇر ۇلتى باۋىرلاستارى بار، ئبىز ئبىر تۇعان اعا ـ باۋىرداي، ئبىر ئۇيلى جاندارداي تاتۋ ـ ئتاتتى وتەمىز. بالا كۇنىمدە مەن ئەر ۇلت كىشكەنتاي دوستارىممەن بىرگە قۇستىڭ ۇياسىنان جۇمىرتقا الىپ، تەپكىش تەۋپ، مۇزدا سىرعاناپ، جيدە تەرەتىنبىز ... شات ـ شادىمان بارىس ـ كەلىستە بولاتىنبىز.

شەشىم ماعان مىنانى ايتتى، 1976 ـ جىلى مەنىڭ 4 جاستاعى كەزىم، اكەم گانسۋدەگى تۇعان اۋىلىمزدان شەشەمدى جانە مەنى، ئسەڭىلمەدى ەرتىپ شينجياڭعا اتانادى، اقسۇعاق جەتكەنىمزدە، اكەمنىڭ تۇتقىنداعى وكپەسى قابىنىپ، قىزۋى قايتپاي، ئتىپتى، قان قۇسادى، از عانا جول قاراجاتىمزدىڭ ئبارىن ەمدەۋ اقىسىنا تولەپ، سوڭىندا تاماق ىشەتىن اقشامىز دا قالمايدى. سول كەزدە اكەممەن ئبىر ناۋقاستار جاتاعىندا جاتقان ۇيعۇر اتاي بىزگە ئوز نانىن ئبولىپ بەرىپ، ئبىز سونىمەن اتام ادام تاۋىپ، ئبزدى الىپ كەتكەنگە دەيىن شىداعان ەكەنىمىز. 45 ـ تۇاننىڭ 2 ـ ليانىندا تۇرعان كەزىمىزدە اكەمنىڭ جاقىن دوستارىنىڭ اراسىنداعى 2 دوسى ۇيعۇر ۇلتىنان، ولار ئبىر ـ بىرىنە قامقورلىق جاساپ، ناۋقاستانىپ شيپاحانادا جاتقاندا حال سۇراپ باراتىن ـ دى. اكەم "ەگەردە ۇيعۇر تۇىسقاندار بولماسا، اقسۇدا ـ اق جانىمنان ايرىلار ەدىم" دەگەن ئسوزدى اۋزىنان تاستامايتىن. اكەلەرىمىزدىڭ نقپالىندا، ئبىز اعا ـ ئنى، اپەكە ـ سىڭلىلەرىمىزدىڭ ۇيعۇر باۋىرلاسىتارعا دەگەن تەرەڭ سۇيىسپەنشىلىگىمىز سانامىزعا بالا كۇنىمىزدەن تەرەڭ ۇيالاعان ەكەن.

كەمەنىڭ كۇشى جەلكەنىندە، ادامنىڭ كۇشى جۇرەگىندە. ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ ئتۇيىنى جۇرەكتەردىڭ توعىسۋىندا. جۇرەك پەن جۇرەك ئتىل تابىسپ، جۇرەك پەن جۇرەك سىر بولىسەتىن بولۋى قاجەت. 2017 ـ جىلى مەن "ۇعىسۋ، تىمىدىلىك جاساۋ، توعىسترۋ" بويىنشا قىستاقتا تۇرۋ قىزمەتىنە قاتىناسىپ، ۇلقشات اۋدانى بوستانتەرەك اۋىلى جۇلۇقباش قىستاعىندا تۇردىم، ەگىنشى ـ مالشىلاردىڭ وتباسىن ارالاۋ ارقىلى پارتيانىڭ ئتۇرلى حالىقتا ئتىمدى ساياساتتارىنىڭ ارقاسىندا ئر ۇلت بۇقاراسىنىڭ باقتىنى تۇرمىسقا كەنەلگەنىن ئوز كوزىممەن كورىپ، شىنايى سەزىندىم. قىستاقتا مەن 12 جاستاعى قىرعىز قىز بالا سۇبينۇرمەن انا مەن بالانىڭ سۇيىسپەنشىلىگىن ورناتتىم. ئس جۇزىندە، مەن تەك وعان شامامنىڭ جەتىسىنشە قامقورلىق جاساپ، كومەكتەسىپ تۇردىم، ول العاشىندا مەنى "اپەكە" دەپ شاقىرىپ ئجۇردى، كەيىننەن "وكىل شەشە" دەپ اتادى، قىستاق تۇرعىنداري دا مەنى نقالاسىپەن "گۇلجامال" دەپ شاقىردى. مەن مەكەمەگە قايتاردان ئبىر كۇن بۇرىن، ئسۇبينۇر مەنىڭ قىساتقان كەتەتىنىمدى ئبىلىپ، مەنى قۇشاقتاپ جىلاي بەردى. مەنىڭ ايتپاعىم، سەن تەك شىنجياڭنىڭ ارنايدى ەكەنسىڭ، قارىمجىسىنا، ئسوز جوق، شىنايى سۇيىسپەنشىلىككە يە بولا الاسىڭ.

ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ ومىرشەڭدىگى امالياتتا، ئر ادامنىڭ دەن قويا ايالاۋى مەن سانالى ارەكەتىندە. ئبىر پارتيا مۇشەسى رەتىندە، ۇساق ىستەردەن باستاپ كىرىسىپ، ماڭايىمداعى ىستەردەن باستاپ ىستەپ، ۇلتتار ىنتىماعىن كوز قاراشعىمدى ايالاعاندای ايالاپ، ۇلتتار ىنتىماعىن ئومىرىمدى قاستەرلەگەندەي قاستەرلەپ، ۇلتتار ىنتىماعىنا ئتىمىسز بارلىق ئسوز ـ ارەكەتتەرگە باتىل قارسى تۇرىپ، ۇلتتار ىنتىماعىن بۇلدىرەتىن ئرقاندای ئستى مۇلدە ىستەمەيمىن.

مەن ئوزىمنىڭ ئبرىنشى سالاۋاتىمنىڭ كومۇنيستىك پارتيا مۇشەسى ەكەندىگىمدى ماڭگى ەسىمدە بەرىك ساقتاپ، باستان ـ ايىاق اۋەلگى ماقساتتى ۇمتىپاي، بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاپ، "ئتورت تانىم" دى سانالىلىقپەن كۇشەيتىپ، "ئتورت سەنىم" دى بەكەمدەپ، "ەكىنى قورعاۋ" دى ورىنداپ، ساياسي قابىلەتىمدى ۇزدىكسىز جوعارىلاتىپ، ساياسي تانەممدى ارتتىرىپ، ساياسي جاۋاپكەرشىلىك ارقالاۋدى كۇشەيتەمىن. سونىمەن بىرگە، نازاردى باس نساناعا ونان ارى شوعىرلاندىرىپ، بولەشكەتەۋشىلىككە قارسى تۇرۋ كۇرەس تارتىبىنە قاتاڭ بويسۇنىپ، وتانىنىڭ تۇتاستىعىن، ۇلتتار ىنتىماعىن، قوعامنىڭ ورنىقتىلىعىن باتىل قورعاپ، باتىل بەكەم تۇردە ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ امالياتتا ايگىلەۋشىسى بولىپ، شينجياڭنىڭ قوعام ورنىقتىلىعى مەن بايىاندى تىنىشتىق باس نساناسىن جۇزەگە اسىرۋعا تيەسىلى ۇلەسىمدى قوسامىن.

ۇلتتىڭ گۇلدەنۋى جولىندا . ەرجۇرەك قۇربانداڭ شەجىرەسى

سۇن جانيۋان: شاڭگانلىك شايقاسىنداعى سوعىس قاھارمانى

سۇن جانيۋاننىڭ سۇرەتى.

□ شينحۋا اگەنتتىگى تاراتقان

شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ 7 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنى جىڭجوۋدان بەرگەن حابارى (ئتلشى ۋاڭ شو). اسقارالى تايحاڭشان تاۋىنىڭ قوينىداعى لينجوۋ قالاسى لينچي قالاشىعىنىڭ جانيۋان قىستاعىندا قارا قاس تاسى ئمۇسىن تۇعىرىندا ئبىر قارھارماننىڭ مىس ئمۇسىنى قاسقايىپ تۇر: ول قولىنا اۆتومات ۇستاپ، ايبىندى دا ايبارلى بەينە. مەن السقا كوز تىگىپ تۇر. بۇل قاھارمان امەريكا جيانگەرلىگىنە قارسى تۇرىپ، چاۋشيانعا كومەكتەسۋ سوعىسىنداعى ايگىلى قۇربان سۇن جانيۋان ەدى.

سۇن جانيۋان 1925 ـ جىلى دۇنيەگە كەلگەن، حنانىنىڭ لينشيان اۋدانىنان. 1946 ـ جىلى جۇڭگو حالىق ازاتتىق ارميىسىنا قاتىناسقان. 1948 ـ جىلى جۇڭگو كومۇنيستىك پارتيىسىنا مۇشە بولعان. 1951 ـ جىلى جۇڭگو حالىق ەركتەلەر ارميىسىنا قاتىناسىپ، چاۋشيانعا سوعىسقا اتتانىپ، بانجاڭ، پايجاڭ بولعان. ول سوعىس جۇرگىزۋگە باتىل، پارا ساتتى دا قايسار بولىپ، ىلگەرىندى ـ كەيىنگى 5 رەت ەڭبەك سىڭىرگەن. ول جاۋىنگەرلەرگە قامقور بولىپ، ايالاپ، جورىق جاساعاندا ىلعي باسقالارعا كومەكتەسىپ مىلتىقتارىن كوتەرىپ، ازىق ـ تۇلىكتەرىن ارقالاپ، تۇنەگەن كەزدە دەر كەزىندە جاۋىنگەر سەرىكتەرىنىڭ كيىمىن بۇتىندەپ، شاقايىنىڭ باۋىن بايلاپ بەرەتىن، سوندای ـ اق ئوزىنىڭ مارىدىمسىز قوسىمشا قاراجاتىمەن جاۋىنگەرلەرگە ۇنەمى كۇندەلىكتى بۇيىمدار ساتىپ الىپ بەرىپ نەمەسە قينىشلىعى بار وتباسلارىنا كومەكتەسىپ، جولداستارىنىڭ تەرەڭ سۇيىسپەنشىلىگى مەن قۇرمەتىنە بولەنگەن.

1952 ـ جىلى 10 ـ ايدىڭ 14 ـ كۇنى چاۋشياندا ماڭگانلىك شايقاسندا جاۋ ارميىسىنىڭ مولشەرمەن 6 يەڭدىق اسكەري كۇشى ەركتەلەر ارميىسى قورعاپ تۇرعان 597.9 جانە 537.7 بيىگىن باسىپ الادى. سۇن جانيۋان ەكپىندەلەر پايىن باستاپ 597.9 بيىگىنىڭ 2 ـ ئنومىرلى شەبىنە قايتارما سوققى بەرەدى، 2 ـ ئنومىرلى شەپكە تايعاندا، جاۋدىڭ زەڭبىرەك وعىنىڭ ەكى ايعىن ئۇزىپ كەتەدى. جاۋىنگەرلەر ونى شەپتەن شەگىنۋگە ئناسيحاتتاعاندا، ول مىزعماستان: "مەن كومۇنيستىك پارتيا مۇشەسىمىن، قولباسشىمىن، پارتيا تاپسىرعان مىندەتتى ياقتاتاپىنىشا، ئوز ورنىمنان مۇلدەم كەتپەيمىن"، ـ دەيدى. ول قايسار جىگەرىمەن ارلى ـ بەرلى ەڭبەكتەي جەتەكشىلىك ەتىپ، پۇلەمەتىمەن جاۋىنگەر ي سايىشۇەنىڭ تالقاداۋىن دالدالاپ، 3 ويرانداۋ ئتۇينىن قيراتادى. ەكپىندەلەر پايى 2 ـ ئنومىرلى شەپتى الپ، ۇزدىكسىز ىسكەردىلەي ۇمتىلعاندا، جاۋلار كەنەتتەن شەپتىڭ ارت جاعىنان قايىرىلا شابۋىلداپ، ئبىرتالاي جاۋىنگەر ساپتاسى قۇربان بولادى. ول العان بەكنىستەن پايدالانىپ، قولعا تۇسىرگەن 2 پۇلەمەتتى كوتەرىپ، كەزەكپەن اتقىلايدى دا جاۋدىڭ 2 رەتكى شابۋىلىن تويتارىپ، جاۋدىڭ 80 نەشە ادامىن اتىپ ولتىرەدى، جارالايدى. جاۋلار تاعى دا سوققىلاپ، جاۋىنگەر سەرىكتەرى ىركەس ـ تىركەس وققا ۇشىپ، جارالانىپ، وق ئدارى تاقا تاۋسىلعاندا، ول اۋىر ازايعا ئتۇزىپ، قيىندىقپەن ورمەلەپ بارىپ، جاۋدىڭ ولىكتەرىنەن بومبى شەشىپ الپ، ۇزدىكسىز شايقاس جاسايدى. جاۋ ارميىسى شەپكە لاپ قويعاندا، ول ەڭ سوڭعى ئبىر قول بومبىسىن تارتىپ قالىپ، جاۋلارىن وزىمەن بىرگە الا كەتەدى، سوندا نە بارى 27 جاستا ەدى.

سۇن جانيۋان قۇربان بولعاننان كەيىن، جۇڭگو حالىق ەركتەلەر ارميىسىنىڭ باسشىلىق ورگانى ونى ەرەكشە دارەجەلى ەڭبەك ئسىڭىردى دەپ تانىپ، وعان "ئبرىنشى دارەجەلى قاھارمان" اتاعىن بەرەدى. چاۋشيان دەموكراتيالىق حالىق رەسپۇبليكاسىنىڭ ەڭ جوعارى حالقىنىڭ كەڭەسىنىڭ تۇراقتى كوميتەتى وعان "چاۋشيان دەموكراتيالىق حالىق رەسپۇبليكاسىنىڭ قاھارمانى" اتاعىن جانە التىن جۇلدىز مەدالىن، ئبرىنشى دارەجەلى مەملەكەت تۇيى وردەنىن بەرەدى.

"ئر جىلعى چيڭمىڭ، '1 ـ شىلدە' جانە '1 ـ تامىز' كەزىندە، كوپتەگەن لينجوۋ قالا تۇرعىنداري جانيۋان قىستاعىنا كەلىپ، قۇربانىنىڭ مىس مۇسىنىنە قۇرمەتپەن قاراپ، پارتياعا كىرگەندەگى سەرتىن قايتالاي ەستەرىنە الىپ، وتانشىلدىق تاربيە قيىملىن وتكىزەدى"، ـ دەيدى جانيۋان قىستاعى پارتيا ياچەيكاسىنىڭ شۇجيى سۇن ەەيرۇڭ.

بۇل كۇندەرى سۇن جانيۋان قۇربانىنىڭ ەسكەرتكىش سارايىنا جوقشىلىق بالالىق شاق، تالاسا اسكەرگە بارۋ، سان مارتە ەرەن ەڭبەك ئسىڭىرۋ، ەرلىكپەن قۇربان بولۋ سياقتى 4 بولىك ورنالاستىرىلىپ، سۇن جانيۋان قۇربانىنىڭ ومىرلىك شۇعىلالى كەشىرمەسى كورسەتىلگەن، وندا سۇرەت، جەللى كەسكىندەمە، مودەل سياقتىلاردى قامتىعان 70 نەشە ناقتى زات قويىلعان ئرى سۇن جانيۋان قۇربانىنىڭ ئومىرىنىڭ سوڭعى ساتىندە جاۋلاردىمەن بىرگە جان تاپسىرعان ەرلىك كورىنىسى جاسالعان. ەسكەرتكىش سارايى سۇن جانيۋاننىڭ اتوي سالار جولدى اشىپ، جاۋلارىن بىرگە جان ئتاسلىم ەتكەن قاھارماندىق ەرلىگىن جىرلاعان ئرى جۇڭگو حالىق ەركتەلەر ارميىسىنىڭ وتانشىلدىق، ينتەرناتسيوناليزم جانە توڭكەرىستىك قاھارماندىق رۋحىن ايگىلەگەن.

كوك اسپانداعى قىران ـــ سۇن شىڭلۇ

سۇن شىڭلۇدىڭ سۇرەتى.

□ شينحۋا اگەنتتىگى تاراتقان

شينحۋا اگەنتتىگىنىڭ 7 ـ ايدىڭ 13 ـ كۇنى شىجياجۋاڭنان بەرگەن حابارى (ئتلشى باي ميڭشان). حىبەي ولكەسى باۋدىڭ قالاسى دىڭشىڭ اۋدانىنداعى پيڭگاڭ قۇرباندار قابىرستانىندا، سۇن شىڭلۇدىڭ ايبىندى كەۋدە ئمۇسىنى بار، ونىڭ السقا كوز تاستاعان جاناريىنان قايسارلىق مەن مۇندالاپ، قاشاندا بۇيىرىق كۇتىپ، كوك اسپانعا اتتانعالى تۇرعانداي ...

سۇن شىڭلۇ 1928 ـ جىلى تۇعان، حىبەي ولكەسى دىڭشىڭ اۋدانىنان. 1945 ـ جىلى 8 ـ ايدا ارمياعا قاتىناسقان. 1947 ـ جىلى 4 ـ ايدا جۇڭگو كومۇنيستىك پارتياسىنا مۇشە بولعان. 1951 ـ جىلى جۇڭگو حالىق ەركتەلەر ارميىسىنا قاتىناسىپ، چاۋشيانعا بارىپ سوعىس جۇرگىزىپ، ەركتەلەر ارميىسى اۋە ارميىسىنىڭ 3 ـ شى 9 ـ تۇاننىڭ ۇشقىشى، ۇشقىشتار ورتاتىرەتىنىڭ باستىعى مىندەتىن وتەيدى. چاۋشيانعا بارىپ سوعىس جۇرگىزۋ بارىسىندا، ول ەرجۇرەك، قاعىلعىر بولدى، كەزىندە نەشە ون رەت اۋە شايقاسىنا قاتىناسىپ، جاۋدىڭ 6 ۇشاعىن اتىپ ئتۇسىرىپ، ئبىر ۇشاعىن زاقىمدادى، باسقالار ونى "اسپان ايىسىنداعى اتويشى" دەپ القادى.

ول قوسشى ۇشاقتىڭ ۇشقىشى ما ليانيۇيمەن بىرگە شايقاس جاساپ، ىشتەي ئتۇسىنىسپ سايكەستى، ئر جولعى اۋە شايقاسىندا ئبىر ـ بىرىنە دەم بەرىپ، ئسوزسىز جەڭۋ سەنىمدەرىن بەكەمدەي ئتۇستى. 1952 ـ جىلى 11 ـ ايدىڭ 15 ـ كۇنى، سۇن شىڭلۇ، ما ليانيۇي داتۇڭجياڭ كەڭىستىگىندە شارلاۋ جاساپ بولىپ، ەندى قايتقاندا، سۇن شىڭلۇ توساتتان جاۋدىڭ 2 ۇشاعىن بايقاپ، دەرەۋ قوسشى ۇشاقپەن حابارلاسىپ، ەكەۋى ۇشاقتارىمەن تۇتقىل جەتىپ بارادى. سۇن شىڭلۇ جاۋ ۇشاعىنا ەندى شابۋىل جاساي بەرگەندە، ارتتارىنان تاعى جاۋدىڭ 2 ۇشاعى كەلىپ ۇلگەرەدى، ما ليانيۇي ۇشاعىن بۇرىپ، جاۋ ۇشاعىن ايىنالا ۇشادى. ال سۇن شىڭلۇ جالما ـ جان جاۋ ۇشاعىنا وق جاۋدىرىپ، جاۋدىڭ ئبىر ۇشاعىن اتىپ تۇسىرەدى، تاعى ئبىر ۇشاق جانار ماي قورايشاسىن تاستاپ، قۇلدىيلاي جونەلەدى. سۇن شىڭلۇ دەرەۋ ۇشاعىن بۇرىپ، ما ليانيۇيگە كومەكتەسە بەرگەندە، جاۋ ۇشاعى قاشا جونەلەدى.

12 ـ ايدىڭ 2 ـ كۇنى جاۋلار F-86 تيپتى ۇشاقتان جاساقتالعان ئبىر ۇشقىشتار ۇلكەن اترەتىن كوبەيتىپ، ونى "ەڭ تاڭداۋلى" ۇشاقتار توبى دەپ اتايدى. 12 ـ ايدىڭ 2 ـ كۇنى تۇستەن كەيىن، ئبىر توپ بومبالاۋشى ۇشاق يالۋجياڭ كوپىرى مەن ەلەكتر ستانسياسىن بومبالاۋعا ۇرىنادى. اۋە قولباسشىسى ژاڭ حاي دەرەۋ سوعىس ۇشقىشتارىن باستاپ كەڭىستىككە كوتەرىلەدى، سۇن شىڭلۇ، ما ليانيۇي ژاڭ حايدىڭ سوڭىنان ىلەسىپ، جاۋدىڭ ۇشاق توبىنا شابۋىل جاسايدى. ژاڭ حاي جاۋدىڭ ئبىر ۇشاعىن اتىپ ئتۇسىرىپ، تاعى بىرەۋىن قۇا سوققىلاعاندا، ارت جاعىنان جاۋدىڭ 4 ۇشاعى وعان تاپ بەرەدى. وسى ساتتە، ما ليانيۇيدىڭ ۇشاعى بۇرىلاردا "شىر ايناليپ" كەتەدى دە، سۇن شىڭلۇ جالعىز ئوزى جاۋدىڭ 4 ۇشاعىنا توتەپ بەرەدى. قيان ـ كەسكى شايقاستا، ول جاۋدىڭ 2 ۇشاعىن ئساتتى اتىپ ئتۇسىرىپ، ئوزىنىڭ ۇشاعى دا اۋىر زاقىمدالىپ، ۇشاعىندا ۇلكەندى ـ كىشىلى 37 وق تەسىك قالادى. ەرەن جەتىك ۇشۇ تەحنيكاسىنا ارقالانىپ، اۋىر زاقىمدالعان ۇشاعىن مەەگەرىپ، حاۋىپسىز قايتىپ كەلىپ قونادى. 12 ـ ايدىڭ 3 ـ كۇنى، سۇن شىڭلۇ تاعى دا كوككە كوتەرىلىپ، سوعىس جۇرگىزىپ، جاۋدىڭ ئبىر ۇشاعىن اتىپ تۇسىرەدى. قايتارىندا، ول ارت جاعىنان كەلگەن جاۋدىڭ 4 ۇشاعىنىڭ تۇتقىل شابۋىلىنا ۇشىراپ، 24 جاسىندا داڭقپەن قۇربان بولادى.

سۇن شىڭلۇ قۇربان بولعاننان كەيىن، جۇڭگو حالىق ەركتەلەر ارميىسىنىڭ اۋە ارميىسى مەن چاۋشيان حالىق اۋە ارميىسى وعان ەرەكشە دارەجەلى ەڭبەك جازدى ئرى ەرەكشە ەڭبەك سىڭىرگەن ەگەي ەر، ئبىرىنشى دارەجەلى سوعىس قاھارمانى اتاعىن بەردى. سۇن شىڭلۇ تۇرعان ورتا اترەت جاۋدىڭ 12 ۇشاعىن اتىپ ئتۇسىرىپ، قاھارمان ورتا اترەت قۇرمەت جالاۋىنا يە بولادى ئرى توپتىق ئبىرىنشى دارەجەلى ەڭبەك جازىلادى.

بۇل كۇندەرى، ئر جولعى چيڭمىڭدە، قۇربانداردى ەسكە ئتۇسىرۋ كۇنى بولعاندا، سول جەردەگى كادر، جۇرتشىلىق قابىرستاندىعىنا بارىپ قابىر سىپىرىپ، سۇن شىڭلۇدى قامتىعان توڭكەرىستىك قۇربانداردىڭ ازا ئبلدىرىپ، قۇربانداردىڭ رۋحىن ۇرىپاقتان ـ ۇرىپاقتا جالعاستىرادى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

ۇرتىس رەتتەۋ ـ تۇزەتۋدىڭ "كۇش ـ قايراتى" جەتكىلىكتى بولۋعا كەپىلدىك ەتۋ كەرەك، ول رەتتەۋ ـ تۇزەتۋدى تياناقتاندىرۋدىڭ ۇرتىس ئجۇرىلۋىنىڭ ىلگەرىلەتۋشى كۇشى. "كۇش ـ قايراتتى" قالاي ارتتىرۋ كەرەك؟ 7 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنگى «شينجياڭ گازەتى»ندە جاريالانعان حاباردا ايتىلعان ئادىستى ۇلگى ەتۋگە تاتيدى.

حابارعا قاراعاندا، رايونىمىزدىڭ ەكولوگيالىق ورتانى باقلاۋ ـ تەكسەرۋ تورى مەن ئرى ساندى مالىمەت قۇرىلىسىنىڭ جاي باستالۋى، قىزمەتتى ىلگەرىلەتۋ سالىستىرمالى باياۋ بولۋداي جاعدايىنا قاراتا، اۆتونوميالى رايوندىق ەكولوگيالىق ورتا مەەگەرمەسى قايتا ـ قايتا تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزۋ ارقىلى ەكولوگيالىق ورتا ئرى ساندى مالىمەتتىنە جاڭالىق اشىپ قولدانۋدى ىلگەرىلەتۋدى رەتتەۋ ـ تۇزەتۋ تارماعىنا ەنگىزگەن. بۇل ماسەلەنى رەتتەۋ ـ تۇزەتۋ ئاپ ـ ساتتە بىتىرە سالاتىن جۇمىس ەمەس، اۆتونوميالى رايوندىق ەكولوگيالىق ورتا مەەگەرمەسى وسىعان بايلانىستى ەكولوگيالىق ورتا تورى قۇرىلىسى قىزمەت جوسپارىن ارناۋلى جاساعان ئرى تياناقتاندىرۋ وي جەلىسىن العا قويىپ، مازمۇندى جانە ناقتى شارالاردى ەگجەي ـ تەگجەيلى تياناقتاندىرعان. اۋتور وسى ئبىر قىدىرۋ قىزمەتتەر الدا ئۇرتىس رەتتەۋ ـ تۇزەتۋگە "كۇش ـ قايرات" جيناۋ دەپ قارايدى. ويتكەنى، ساتىلارعا ئبولىپ اتقارۋ جوسپارىن جاساۋ بولسىن، الدە قاتىستى تۇزەمەردى شعارىپ، ۇزاق ۋاقىتتىق ئونىمدى مەحانيزمدى ورناتۋ سياقتىلار بولسىن، بارلىعى دا رەتتەۋ ـ تۇزەتۋدە ۋاقىتتىڭ ۇزاققا سوزىلۋىنان باسىندا قاتاڭ، سوڭىندا بوساڭ بولۋ، اياقسىز قالۋ جايتتەرىنىڭ جارىقتا شعۇىنان ساقتانىپ، رەتتەۋ ـ تۇزەتۋدى تياناقتاندىرۋدىڭ تىڭعىلىقتى بولۋىنا كەپىلدىك ەتەدى.

سوندىقتان دا، ئبىز ئۇرتىس رەتتەۋ ـ تۇزەگەنىن "كۇش ـ قۋات" جيۋدىڭ ماڭىزدىلىعىن ەرەكتە تانىپ، ماسەلە لايىقتى شەشىلگەنگە دەيىن، ناقتى ونىمدىلىك بايقاتقانعا دەيىن ئونىمدى شارالاردى قولدانۋىمىز كەرەك.

("لەپتى لەبىز" ايدارشاسىنا ماقالا جولداۋ حات ساندىعى: xjrbplb@126.com)